

KAMILO KOLB (1887. – 1965.), SKLADATELJ UZ 40. OBLJETNICU SMRTI

UDK: 78.071.1Kolb,K.:27-789.32
Pregledni rad

Kamilo Kolb, franjevac, skladatelj, dirigent i orguljaš. Rođen je u Okučanima 31. srpnja 1887., a umro 13. srpnja 1965. godine u Virovitici.

Od 1902. godine nalazi se u novicijatu u franjevačkom samostanu na Trsatu (Rijeka). U franjevački je red stupio 14. rujna 1903. godine. Na studij filozofije odlazi krajem 1903. godine u Varaždin. To je ujedno i godina početka glazbenog stvaralaštva. Tada je napisao prvu skladbu, prvi put mu je skladba izvedena, odnosno objavljena. Prvi publicistički rad objavio je 1907. godine. Na studij teologije odlazi 1906. godine u Zagreb. Zaređen je 13. ožujka 1910. godine. Kao svećenik djeluje u samostanima na Trsatu 1911. – 1913., a tada odlazi u rat 1914. godine kao vojni kapelan u razne krajeve: od Bosne i Hercegovine do Rumunjske, Italije i Slovenije. Ondje se također bavio glazbom. Na sustavno školovanje odlazi 1919. godine u Ljubljanu, a studij nastavlja 1921. godine u Zagrebu. Zbog svećeničkih obveza nije uspio završiti studij. Nakon studija Kolb djeluje u samostanima Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda: Virovitica (1928.), Ilok (1932.), Varaždin (1935.) i Našice (1939.), a za vrijeme II. svjetskog rata nalazi se u Osijeku. Kao i mnogi svećenici, nakon rata odlazi u zatvor u Staru Gradišku, gdje boravi punih pet godina. Nakon zatvora Kolb se nalazio u Karlovcu, Slavonskom Brodu i Požegi, a posljednje dvije godine boravio je u Virovitici. Tu je umro i pokopan na mjesnom groblju.

Kolb je u svom djelovanju, uz svećenički poziv, skladatelj, orguljaš, pjevač, zborovođa, glazbeni kritičar, publicist i pedagog. Na svim tim područjima bio je temeljit i potpun. Ovdje govorimo o Kolbu kao skladatelju. Napisao je preko 1.300 skladbi većeg i manjeg glazbenog opsega. Skladbe pripadaju vokalnog, instrumentalnog i vokлно-instrumentalnog sadržaju. Djela su manje-više sačuvana u rukopisu, ali je više od stotine skladbi objavljeno u raznim časopisima.

Kolbu pripada časno i iznimno najviše mjesto među hrvatskim crkvenim skladateljima. Konačni sud već je izrečen, iako se pronalaze skladbe koje su bile zagubljene ili nestale, a time se taj sud samo potvrđuje.

Ključne riječi: fra Kamilo Kolb, skladatelj, orguljaš, pjevač, biografija, crkvene skladbe.

Kamilo (Stjepan) Kolb rođen je u Okučanima 31. srpnja 1887. godine. Osnovno je školovanje završio u rodnom mjestu, niže razrede gimnazije u Požegi (1898. – 1902.). Godine 1902. stupio je u franjevački red i 1903. položio privremene zavjete. Na ulasku u novicijat promijenio je krsno

* Fra Petar Antun Kinderić, 49000 Krapina, Samostanska 3

ime Stjepan u Kamilo. Nakon godine novicijata, školovanje nastavlja u Varaždinu 1903. godine, na filozofskom učilištu, a teološko u Zagrebu od 1906. godine.

Za svećenika je zaređen 13. ožujka 1910. godine u Zagrebu. Mladu misu odslužio je u Orahovici, gdje mu je brat Juraj Kolb bio župnik. Glazbu je učio uz teološki studij i surađivao s Franjom Duganom, koji ga i kasnije prati u njegovim glazbenim nastojanjima. Za vrijeme teološkog studija objavljuje 1907. godine prve svoje glazbene radove.

Kao svećenik djeluje na Trsatu 1911. – 1913. godine, a tada odlazi u rat 1914. za vojnog kapelana. U vrijeme rata boravi u raznim krajevima od Bosne i Hercegovine do Rumunjske, Italije i Slovenije. Ondje se također bavio glazbom, koliko su to prilike dopuštale. Kolb je zapisao u *Autobiografiji*¹ da je i ondje skladao. U Vukovar je došao nakon rata za duhovnika i zborovođu. Nakon toga usavršava se u Ljubljani (1919. – 1921.), na *Jugoslovenskom konservatoriju za glasbo in igralsko umetnost*, a glavni su mu predmeti kompozicija i pjevanje. Ondje je bio dvije godine, a školovanje je nastavio u Zagrebu (1921. – 1922.), gdje također nije završio svoj glazbeni studij. Ipak je postigao obrazovanje za profesora glazbe na srednjim školama (1926.). Poglavarari su smatrali da je Kolbu to dovoljno, a provincija je bila u pomanjkanju svećenika te ga stavlja na dužnosti koje je trebalo obavljati. Već je i u vrijeme studija u Zagrebu obavljao mnoge dužnosti koje su mu priječile temeljiti studij. U Zagrebu je ostao do 1928. godine, kada je premješten u Vukovar (1928. – 1929.), a onda u Viroviticu (1929. – 1932.). Poglavarom iločkog samostana postaje 1932. godine i ondje ostaje do 1935. godine, kada ga provincija moli da preuzme pjevanje i vjeronauk na gimnaziji u Varaždinu. Taj poziv bio je za njega učinkovit jer je tu radio s đacima i zborovima te se trudio mnogo skladati. To je njegovo najzrelije stvaralaštvo u životu. Tu stvara popijevke, mise, a i mnoštvo prigodnih skladbi za đake. S njima je i te svoje skladbe izvodio na raznim školskim predstavama. Godine 1939. do 1941. namješten je u Našice, a za vrijeme Drugog svjetskog rata nalazi se u Osijeku (1941. – 1944.). Opet se 1945. godine nakratko nalazio u Varaždinu. Nakon rata Kolb je, kao i mnoštvo drugih svećenika, bio u zatvoru u Staroj Gradiški (1945. – 1950.),² gdje se našao s mnoštvom crkvenih i drugih skladatelja i glazbenika. S njima je Kolb surađivao i usavršavao svoj rad, a i druge je rado podučavao. Tako su nastale njegove skladbe na svjetovne teme.

Nakon zatvora (1950. – 1952.), Kolb je namješten u Karlovac, a zatim u Slavonski Brod 1952. – 1956. te u Požegu 1956. – 1962. Posljednje godine boravio je u Virovatici 1962. – 1965.. Tu je umro 13. srpnja 1965. godine i pokopan na mjesnom groblju.

Kolb je u svom djelovanju, uz svećenički poziv, skladatelj, orguljaš, pjevač, zborovođa, glazbeni kritičar, publicist i pedagog. Na svim tim područjima bio je temeljit i potpun. Ovdje govorimo o Kolbu kao skladatelju. On je napisao 1455 registriranih skladbi. Preko 1300 skladbi je izvorno većeg i manjeg glazbenog opsega, a 155 je skladbi nastalo na tuđe teme ili su, pak, obrade narodnih melodija. Skladbe pripadaju vokalnom, instrumentalnom i vokalno-instrumentalnom sadržaju.

Najveći broj skladbi Kolb je napisao za mješoviti zbor (562), muškom zboru posvetio je 134 skladbe, a 40 skladbi posvetio je ženskom zboru. Od skladbi je 236 namijenjeno za dvoglasno pjevanje, od kojih je 32 za umjetničko pjevanje, a ostale su pučke skladbe. Većinom su napisane uz orguljsku pratnju. Za glas i pratnju Kolb je napisao 152 skladbe, od kojih je 79 napisano kao solo popijevke, a ostale za puk. Od većih oblika u vokalno-instrumentalnom području stvorio je djela

¹ *Autobiografija*, rukopis, Provincijalat Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda u Zagrebu, Kaptol 9. Provincijal o. Damjan Damjanović zamolio je o. K. Kolba da napiše autobiografiju. On je to učinio na zahtjev provincijala, ali mnoštvo stvari iz tog dokumenta nismo doznali. Kolb je, naime, to pisao prema sjećanju, a mnogo toga mu je već izmaklo iz vida. No o daje nam dragocjene podatke o svojoj obitelji, braći i sestrama te neke početke svoga djelovanja. Kasnije razdoblje svoga života nije ni obradio.

² Vojni sud Komande grada Zagreba / Sud. Br. 317 / 45/ dne 9. VII. 1945., u ime naroda Jugoslavije osudio je Kolba s još drugom petoricom (Dragutin Jurić, fra Bone Radonić, Stjepan Kulušić, Robert Milanja, Josip Klapšić) na 6 godina lišenja slobode s prinudnim radom i 4 godine gubitka političkih i pojedinih građanskih prava. Sudu je predsjedao kapetan Vlado Ranogajec, a vijeće je bilo sastavljeno i od sljedećih članova: poručnik Stanko Miljević, borac Jovan Borovac, zapisničar Jug Crnković te vojni istražitelj Vojdrag Berčić. Trojica od njih (Jurić, Radonić, Klapšić) osuđena su na smrt strijeljanjem. Presuda je potpisana 21. prosinca 1945. godine.

za soliste, zborove i orgulje, koje je nazvao Oratorij. Takva su djela nastala u Požegi: Oratorij sv. Josipa 1959. i Oratorij sv. Franje Asiškoga. Jedan je izgubljen pod naslovom Oratorij sveti Franjo. Na njemu je Kolb radio više od dvadeset godina. Izgubio se tijekom Drugog svjetskog rata, iako su dijelovi bili izvođeni u osječkom kazalištu 1943. godine. Kolb je spominjao da je napisao preko 80 misa.³ U njegovom opusu pronađeno ih je i registrirano 69. One su pisane za glas, dva glasa, tri muška ili ženska glasa, mješoviti zbor i muški zbor, a sve su pisane uz orguljsku pratnju. Neke su pučke, a ima misa koje su zahvaćene modernim načinom skladanja. One bi se mogle izvoditi i koncertno. Za neke od njih Kolb je primio i nagradu Društva sv. Jeronima, koje je raspisivalo natječaj, na primjer, za staroslavensku misu i dr. Od instrumentalnih djela najvrjedniji mu je opus orguljaške skladbe. Njih je napisao 70. Tamburaškim sastavima posvetio je 25 skladbi, glasoviru 27, manjem ili većem orkestru 9, dok je 19 skladbi napisano kao glasovirski izvadak. Komornim sastavima namijenio je 9 skladbi.

Kolbu pripada časn i iznimno najviše mjesto među hrvatskim crkvenim skladateljima. Konačni je sud već izrečen, iako se pronalaze skladbe koje su bile zagubljene ili nestale, a time se ovaj sud samo potvrđuje.

Jedan je od najranijih i svakako najstarijih glazbenika Provincije sv. Ćirila i Metoda. Koja je njegova priča o ulasku u samostan, svjedoči on sam u svojim zapisima.⁴ Đak u Požegi, nije još razmišljao o tome hoće li biti franjevac ili ne, ali je nakon izvjesnog vremena sam donio odluku o tome. Radilo se o čudnim okolnostima, o nekoj krađi, za koju su baš njega optužili, a on nije bio kriv. Imao je tada 15 godina. Zavjetovao se, ako se pronađe pravi krivac, on će poći u samostan. Upravo se to i dogodilo. Nakon ljetnog odmora, učitelj mu je priopćio da se našao pravi kradljivac, a da on nije kriv. Tada je odlučio svoj zavjet izvršiti i poći u samostan, i to među franjevce. Potražio ih je u najbližem samostanu rodnog mjesta Okučana, u Cerniku. Oni su ga uputili kamo treba poći dalje.

Budući da je o Kolbu napisano više knjiga⁵ i članaka, a nešto novoga može se teško nadodati jer je njegov glazbeni opus podrobno istražen, odlučio sam ispričati njegov dolazak u samostan u Cerniku, i to 1964. godine, gdje se nalazio novicijat (godina kušnje za mlade buduće franjevce), a kamo je rado dolazio. Tamo sam se i ja s grupom mladih franjevaca, budućih svećenika, susreo s njime. Nakon njegova odlaska, u svoju sam bilježnicu zapisao ovaj susret. Evo tog zapisa:

Moj susret s njime 1964. godine

Učitelj novaka o. Stanko Banić bi od vremena do vremena pozivao poznatije franjevce naše Provincije u kuću novicijata (godina kušnje) u Cernik / kod Nove Gradiške da se budući mladi franjevci s njima upoznaju. Tako je na privremene zavjete franjevca Ferde Posavca došao k nama u Cernik Kamilo Kolb iz Virovitice. Svirao je i pjevao na svim misama. Budući da sam ja bio novicijatski orguljaš i često svirao na misama, uz orguljaša Radoslava Karlocija, imao sam čast koju mi je iskazao o. Stanko, da smijem biti prisutan na svim misama koje je Kolb svirao.⁶ Kolb bi sjeo za orgulje bez ijednog notnog

³ Doslovno je Kolb napisao pismo iz Našica Ivani Todorović u Slavonski Brod: *Komponiram i sada svršavam 82., a počeo sam 83. misu.* / Iz Kolbovog posljednjeg pisma 4. VI. 1965. godine. U ostavštini/.

⁴ *Autobiografija*, cit. Mjesto.

⁵ Do sada su izašle ove knjige o Kolbu: *O. Kamilo Kolb. Marijanske melodije za muški zbor*. Priredili: M. Riman i P. A. Kinderić, Tiskara Rijeka, Rijeka, 1993. *O. Kamilo Kolb. Ave Maria*. Priredili: M. Riman i P. A. Kinderić, Tiskara Rijeka, Rijeka, 1993. M. Riman i P. A. Kinderić. *Duhovne popijevke o. Kamila Kolba*. Tiskara Rijeka, Rijeka d.d., Rijeka, 1995. M. Riman i P. A. Kinderić. *Mješoviti zborovi Kamila Kolba*. Tiskara Rijeka d.d., Rijeka, 1996. M. Riman i P. A. Kinderić. *Instrumentalne skladbe o. Kamila Kolba*. Tiskara Rijeka d.d., Rijeka, 1998. M. Riman. *Hrvatski skladatelj o. Kamilo Kolb*. I. i II. dio. Rijeka, 2000.

⁶ Stanko Banić (Gračani, 1. 4. 1917. – Bjelovar, 4. 6. 2004.) bio je učitelj novaka u Cerniku mnogim generacijama, pa i meni. On je surađivao na više skladbi s Kamilom Kolbom. Jedan je od rijetkih franjevaca koji nam je čestitao na svakoj našoj objavljenjanoj knjizi, a pogotovo na Kolbovim knjigama. U jednom od pisama spominje: *Hvala Ti za velike zasluge što si za povijest Provincije osvijetlio predivne likove p. Kamila Kolba i p. Miroslava Grđana. Sjećam se da sam i prijevod božićnog pripjeva predao p. Miroslavu i on je koralni napjev harmonizirao. Ne znam da li se to negdje nalazi... o. Stanko* (Bjelovar, 19. prosinca 1996.).

zapisa, otvorio registre, upalio orgulje i počeo svirati. Ja sam mu ponudio kantual ili pjesmaricu za pojedine pjesme, a on bi onako oštro i ponosno odgovorio: „A šta će mi to?“. Ja sam se povukao. Onako, više uplašeno, počeo sam gledati što će se dalje događati.

Kad je započeo svirati, očito mi je bilo jasno da mu ne treba nikakav dodatni materijal za sviranje pod svetom misom, već je on, improvizirajući, sve odsvirao na pamet. Naravno da sam bio zadivljen, jer tada nisam mogao ništa odsvirati, a da nisam imao pred sobom kajdanku s notama ili kantual, iz kojeg sam svirao. Bio je to moj prvi susret s Kamilom Kolbom. Takovog čudesnog sviranja do tada još nisam bio čuo. Poigravao se s registrima i najrazličitijim akordima, a po pedalima je „skakao“ da mi je to onda išlo malo i na smijeh. Pratio sam svaku njegovu gestu. Tako je na ručak sa sobom nosio notnu bilježnicu i kratku olovku kojom je bilježio ideje i za vrijeme ručka, što sam mogao samo izdaleka promatrati. Mislio sam da se pravi važan!

Nakon ručka o. Stanko nam je dozvolio da smijemo rekreaciju ili podnevni odmor imati zajedno s Kolbom. S njime smo se najprije čitava samostanska zajednica i mi novaci fotografirali u samostanskom kvadratu, a nakon toga smo s njime razgovarali u učionici novicijata. Bio je to za mene posebni susret i razgovor. Najprije smo došli mi novaci u sobu za učenje, a nakon nas je ušao Stanko, učitelj novaka i Kamilo. Pogledao nas je, naklonio se, bez riječi, jer smo mi ustali kad je došao k nama, a tada je sjeo za novicijski harmonij i počeo nešto svirati. Rekao je: „Ovo sam danas ovdje u Cerniku za vrijeme ručka komponirao.“ Mi smo u tišini slušali i promatrali, a da nismo ni znali o čemu se radi. Onda je o. Stanko rekao da je među nama veliki skladatelj, koji je napisao znamenita djela, a posebno crkvena. Neke smo njegove skladbe i mi u novicijatu pjevali. Doduše, to što smo pjevali nije nam bilo lako izvoditi, ali smo pjevali.

Nakon toga smo smjeli Kolbu postavljati pitanja. Bila su to jednostavna pitanja koja smo tada mogli i znati postaviti. Tada sam ga i ja pitao: Koje mu je najvrednije djelo? Nisam ni znao da sam ga dirnuo u živac. On je poskočio, udario šakom o stol i zaplakao rekavši: „Moje najvrednije i najomiljenije djelo je propalo. „Oratorij sv. Franjo“, na kojem sam radio 24 godine, nestao mi je i tako propao. Tek što sam Oratorij dovršio, pokazao sam ga nekim prijateljima, a onda mu se zametnuo trag. Nikad ga više nisam vidio.“ Mi smo dalje, šuteći, slušali njegovu priču o Oratoriju za koji mu je tekst napisao dr. Teofil Harapin, čiji su dijelovi bili izvođeni u kazalištu u Osijeku i drugdje. Uglavnom, na tome je i ostalo. Onda je opet sjeo za harmonij i odsvirao nam pjesmu sv. Franje i pjevao pojedine dijelove iz Oratorija. A imao je sjajan bariton, koji nas je sve zbunjivao. Nakon toga je prokomentirao kako je ovdje nazočan o. Stanko napisao libreto za II. Oratorij sv. Franje s lijepim tekstom, ali da to nije ni slika onome prvom u koji je sve svoje glazbeno znanje uložio. Još je nadodao da ovaj II. Oratorij piše po sjećanju na onaj prvi, ali da to nije isto.

Tako smo se ovaj puta razišli s Kolbom nakon više od sat vremena razgovora s njime.

Tu je, zapravo, bio moj početak za sabiranje Kolbovih skladbi, a i drugih franjevačkih skladatelja. Pokušavao sam ih prepisivati, bilježiti ih u svoju bilježnicu, gdje se skladbe nalaze, kako se zovu i tako sabirati njegov opus. Doduše, sve je to bilo nepotpuno bilježenje jer još nisam znao kako bi to trebalo činiti.

Tek kasnije, kad sam došao u Zagreb i kad sam vodio Glazbeni arhiv franjevačkog klerikata, susreo sam se s mnoštvom skladbi Kamila Kolba koje nije bilo moguće sve prepisati, ali sam se u svoju bilježnicu trudio barem ispisati naslove, a neke sam dao preslikati. Naime, tek se onda pojavila preslika u nas. Puno sam truda uložio da skladbe spasim od daljnjeg propadanja. Neke od njih, koje su bile pisane olovkom posebno sam čuvao da ne propadnu, a sve su bile Kolbovi autografi. Naime, mnoge svoje skladbe Kolb je slao bogoslovima u Zagreb kako bi ih oni izvodili, a često su mu ih baš oni prvi izvodili pa je poslao ponekad i skladbe koje su tek nastale, a da ih nije uspio ni prepisati.

Posebno smo mi klerici u Velikom tjednu u Zagrebu izvodili njegove latinske *Responzore*. U to vrijeme naš franjevački zbor na Kaptolu slovio je kao vrlo poznat u Zagrebu i mogli smo, uz vješto vođenje o. Zorislava Lajoša, izvoditi i vrlo teške skladbe te smo izvodili, među ostalim,

i *Responzore*. Bilo je u njima i teških skokova i disonanci i za nas *čudnih* tonova pa si je dirigent ponekad dopustio promijeniti neku od izvornih nota, misleći da se Kolb zabunio.⁷

Sjećam se jednom kad je Kolb došao u Zagreb na pregled, radi grla, te je nekoliko dana odsjeo u našem samostanu na Kaptolu. Slušao je kako baš, te večeri, vježbamo njegove *Responzore*. Šetao je hodnikom i najednom uletio u sobu gdje smo vježbali i prilično nas ostrim riječima ukorio što smo mu najljepšu i najzanimljiviju notu izmijenili. Naravno da smo mi mislili da se on baš na tom mjestu zabunio napisavši tu notu, a on je rekao da baš ta nota mora biti na tom mjestu. Inzistirao je, iako smo je vrlo teško mogli otpjevati. Posebno su za nas predstavljale teškoću neke njegove dionice basa koje su imale velike i neobične skokove. Onda smo ga znali pitati: „Zašto nam je baš tako tešku dionicu izmislio?“ On bi odgovorio: „Htio sam vam malo *zapapriti i zaberiti*.“

Ocjena Kolbovih skladbi

Godinama smo dr. Marija Riman i ja sabirali njegove skladbe. Ono što je bilo po samostanima rasuto, a ja sam sabrao, nije bilo dovoljno za njegov opus pa se dr. Riman potrudila *prošetati* diljem Hrvatske i pretražiti mnoge glazbene arhive izvan samostana u mjestima gdje je boravio Kolb. Rezultat je bio da se polovica Kolbovih skladbi čuvala u samostanima, a druga polovica nalazi se u privatnim ili nekim drugim zbirkama i muzejima. Sve se one ljubomorno čuvaju. Na žalost, do nekih za koje smo znali gdje se čuvaju, nismo mogli ni doći.⁸ Na istraživanje izvan domovine nismo se ni usudili poći jer bi nas put odveo na sve strane svijeta, kamo je Kolb slao svoje skladbe. Tako možemo pročitati informaciju da je neke skladbe slao o. Aleksi Benigaru u Kinu, o. Ivanu Frankoviću u Nazaret/Izrael, neke skladbe i mise, kao npr. *Misa bezgrešnog začeca Blažene Djevice Marije* u Kanadu, neke tamburaške skladbe u Ameriku itd. Ipak je Marija Riman doktorskom disertacijom na Glazbenoj akademiji u Zagrebu zaokružila njegov opus na točno 1300 različitih skladbi.⁹ Naravno, ta brojka nije konačna.

Kad je izišla knjiga s popisom svih Kolbovih skladbi, došla je sestra uršulinka u Varaždin i rekla da nosi dvije možda meni nepoznate skladbe patra Kamila Kolba, koje je za njih i njihove potrebe skladao. Tako je i bilo. Kad sam ih usporedio s popisom skladbi, vidio sam da te dvije skladbe ne posjedujem, a nisu uvrštene ni u opus Kolbovih skladbi.

Za potpuno proučavanje skladbi i djela Kamila Kolba trebalo bi zapravo proći sve naše župe i krajeve, osobito u Slavoniji, gdje je boravio Kolb pa bi se tada moglo govoriti o potpunosti njegova opusa.

⁷ Kolb ih je slao klericima, tj. Magistru, posebno Zorislavu Lajošu, da ih izvede, ali i da i ocijeni i kaže Kolbu svoje mišljenje o njima. Postoji sačuvano Kolbovo pismo: *Mnogopoštovani Provincijale! Pisao mi je o. Dobrodošlić, da će se na Bijelu nedjelju izvadati moja misa: Deo Gratias, koju sam zboru predao prigodom zlatne mise sa velikim aparatom od preko 80 pjevača. Molim Vas da mi dozvolite pribivati toj izvedbi, da čujem plod dara Božjega, da od srca onda zagudim: Non nobis, Domine!* (Pismo od 24. III. 1961., Franjevački provincijalat, br. 199/61.).

⁸ Za originalnu skladbu *Doma nazaj* na Domjanićev tekst saznali smo iz popisa K. Filića skladbi koje je poklonio dr. Ernest Krajanski u proljeće 1941. Gradskom muzeju u Varaždinu. (K. Filić. *Glazbeni život Varaždina*, Varaždin, 1972., 564.). Na žalost, nismo je mogli dobiti, a ni vidjeti. Zahvaljujući istraživaču Zdenku Kuščeru, vidio sam ovih dana autograf skladbe *Doma nazaj* za mješoviti zbor u D-duru (55 taktova). Neke sam Kolbove originalne skladbe imao u rukama, na primjer *Himna Marijinih hčeri* (Zdrava naša Mati) za ženski zbor i orgulje u D-duru koju je Kolb pisao za zbor u Mariboru, a nalazila se u franjevačkom samostanu Hrvatska Kostajnica pa sam molio poglavara Emila Crnkovića da mi je dadne da je predam u Kolbovu ostavštinu. No on je rekao da ostane ondje gdje je pronađena. U Domovinskom ratu samostan je spaljen pa je i ta skladba nestala u nepovrat. Možda bi se pronašla u Mariboru kod časnih sestara u prijepisu, ali to nisam provjeravao. Jednu od nepoznatih originalnih skladbi pronašla je i Sunčana Bašić iz Osijeka u franjevačkom samostanu u Šarengradu u kojem Kolb nije boravio. Skladba ima naslov *Uspavanika* u D-duru, a postoji samo vokalna dionica. Skladba je poslana 26. 10. 2000., kada je već popis skladbi K. K. bio završen i tiskan.

⁹ U Virovitici je bila obilježena 40. godišnjica Kolbove smrti 10. lipnja 2005. godine. Tu se još uvijek ponavljaju neke netočne tvrdnje: *Kolb je skladao više od 1200 skladbi, 3 oratorija, 50 misa i mnogo popijevača.* / Vidi o tome: Koncert u povodu 40. obljetnice smrti fra Kamila Kolba u Virovitici. Obavijesti Hrvatske franjevačke provincije sv. Ćirila i Metoda. Zagreb, 3 / 2005., 186. /. Unatoč tome inzistiranju i nastojanju da na tom skupu obavijestim prisutne da je Kolb napisao 1300 izvornih skladbi te 155 obradbi i harmonizacija, očito u tome nisam uspio.

Što se više udaljavamo od njegova života i smrti, njegove nam se skladbe čine sve zanimljivijima. Danas se pitam: kada je i kako mogao stvoriti toliki opus vrlo kvalitetnih skladbi, kad je redovito znao i po tri mise na dan svirati, zatim ispovijedati, propovijedati,¹⁰ poučavati, prijateljevati, pisati mnoge stranice u kronikama samostana, biti poglavar kuće i obavljati niz drugih dužnosti. Srcem cecilijanac, ali nikada omeđen tim pokretom i njegovim okvirima, franjevac, široka srca za svakoga tko bi pokucao na njegova vrata - *oče, trebam skladbu za župskog zaštitnika, ili za koju drugu zgodu...* On bi za određeno vrijeme (sat, pola sata, prema tome koje je vrste bila skladba) načinio skladbu, predao je tražitelju i tako je ona našla put prema izvođačima, a da se nikad nije hvalio kako ju je skladao, a ponekada je nije ni prepisao za sebe, ni registrirao. Jedan od njegovih učenika,¹¹ svjetski poznati skladatelj i njegov znalac Milko Kelemen, uvijek ga je rado spominjao u raznim susretima s novinarima, ne samo u nas već i u svijetu, a odužio mu se za temelje u glazbi koje mu je Kolb usadio knjigom *Poruka pateru Kolbu*.¹² Pisac pod pseudonimom FEH ocijenio je Kolbove skladbe i rad riječima: *Kolb je svoje glazbene darove stavio u službu naviještanja Evanđelja. Bio je jednostavan, širok i prisan čovjek, radin i zauzet svećenik u svim pastoralnim poslovima, premda je bio izvanredno nadaren orguljaš, odličan pjevač, a napose plodan skladatelj. Priznavao se sljedbenikom cecilijanskog pokreta. Skladbe mu se odlikuju veoma pjevnom i spontanom melodijom.*¹³ Nepoznati je autor napisao: *...svojim skladbama, koje se odlikuju veoma pjevnom i spontanom melodikom, obojenom romantičkim harmonijama, tehnički zrelo rađenim, odlično se prilagođavao ukusu i izvođačkim mogućnostima naših pjevačkih zborova. Odatle potječe i popularnost njegovih djela, od kojih su osobito neke crkvene pučke popijevke po svuda prihvaćene i postale kao narodne.*¹⁴ Godine 2000. načinjen je izbor iz njegovih djela i prezentiran na CD-u, koji je sa svojim zborovima načinio dirigent mo. Josip degl' Ivellio.¹⁵ Na CD-u Božidar Nagy, DI, donosi svoja *sjećanja na o. Kamila Kolba*.¹⁶

¹⁰ U franjevačkom samostanu u Virovitici sačuvano je mnoštvo Kolbovih propovijedi ispisanih vlastitom rukom. Čuvaju se u tri arhivske kutije. Iz njih iščitavamo revnost i savjesnost njegove propovjedničke službe. Taj njegov vid djelovanja valjalo bi posebno proučiti.

¹¹ Među Kolbove učenike možemo ubrojiti Milka Kelemena, Marijana Zuberu, Miroslava Grđana, Ivana Kokota, Stjepana Lovrića, Davorina Kempfa, o. Bonaventuru Dudu i niz drugih.

¹² M. Kelemen. *Poruka pateru Kolbu*. Durieux, 1995., str. 1-146. Jedno je poglavlje gosp. Kelemen posvetio Kolbu (str. 11. – 12.). Tu, među ostalim, tvrdi: *Iločani su patera Kolba zvali 'pater oluja'. Iznenada bi se pojavio, u bilo koje doba dana, u bilo kojoj kući. Kako su Iločani bili velikom većinom Hrvati, gotovo u svakoj kući bila je na stolu u 'primačoj sobi' velika, tamnocrvena knjiga Znameniti i zaslužni Hrvati. Pater Kolb bi otvorio njenu već dobro poznatu stranicu, pokazao bi svoju fotografiju u knjizi, kao i svoj životopis svećenika, kompozitora i pjevača... U kuću moga djeda dolazio je svaki dan u četiri sata popodne. Moja baka i on svirali su četveroručno transkripcije raznih simfonija i komornu glazbu klasika, ali to je bila samo uvertira. Nakon toga bi slijedio koncert, na kojem je pater Kolb pjevao sjajnim baritonom razne cikluse pjesama iz svjetske literature... Pater Kolb je često improvizirao na klaviru, uz to je divno fućkao; svirao je i svoje kompozicije, što je na mene ostavilo snažan dojam. Potajno sam s jedanaest godina i sam počeo komponirati, ali se nisam usudio nikome pokazati svoje kompozicije. Jednog dana pater Kolb je na klaviru našao moje skice i pomno ih pregledao. Od toga dana dobivao sam poduku iz harmonije i kontrapunkta. Nakon dvije godine, pater Kolb je dobio premještaj u Varaždin, a kako sam ja išao u gimnaziju u Virovitici, počeli smo se dopisivati, i on mi je uvijek pismeno slao ispravljene zadaće.*

¹³ FEH. *Franjo među Hrvatima*. 1226. – 1976., Zagreb, 1976., 238. – 239.

¹⁴ N. N. O. *Kamilo Kolb Zlatomisnik*. Upute crkvenim orguljašima, Zagreb, 1960., br. 4 – 5., 50. – 60.

¹⁵ Mo. Josip degl'Ivellio je u tekstu *Nekoliko misli* spomenuo: *U našem narodu imamo mnoštvo velikih redovničkih imena koji su se istakli kako u redovništvu, tako i u glazbenom djelovanju... No, u vrijeme kad sam počeo razmišljati o novom CD-u, doznao sam da je djelo o. Kamila Kolba izuzetno dobro istraženo i obrađeno u smislu notne građe, života i djela, osim glazbenih snimki. To mi je bio i poticaj da uz kontakt s dr. Marijom Riman i o. Petrom Kinderićem (koji su u detalje istražili život i djelo p. Kolba) odlučim snimiti ovaj dvostruki CD. Vidi i: *Musica sacra – časopis o crkvenoj glazbi*. Zagreb, No 1. 2003., 5. – 6. Na CD-u dr. Marija Riman obrazlaže jednu od važnih Kolbovih skladbi *Sedam Kristovih riječi na križu* i zaključuje: *Kolbova skladba 'Sedam riječi Kristovih na križu' odaje skladatelja koji je nastojao tonovima, harmonijom, ritmom i dinamikom iskazati patnju, bol i ljubav sina i majke. Svaka skladba duboko je proživljena na Kolbu svojstven način. Naime, kao teolog, Kolb u Isusovoj patnji gleda spasenje čovječanstva i u tom trenutku to je radost. Zbog toga se i u ovoj cikličkoj skladbi susreću radosni trenuci, koji su iskazani vedrim dijelovima.* (Isto, 7. – 10).*

¹⁶ Božidar Nagy, DI. *Sjećanja na o. Kamila Kolba*. On spominje: *U mome sjećanju redaju se oci franjevci koji su u to vrijeme ondje bili na službi (misli na samostan u Sl. Brodu): p. Valentin vrstan ispovjednik, p. David gvardijan, p. Rupert kateheta, štovatelj i širitelj pobožnosti Srcu Isusovu, p. Ivan Krznar slikar i umjetnik, p. Kolb glazbenik, časna braća laici br. Florijan, br. Leopold i mnogi drugi. No među svima isticao se upravo o. Kamilo Kolb ne samo svojom visokom pojavom i svećanim nastupom nego i svojim glazbenim talentom koji mu je Bog u obilju podario... Kamilo je redovito pjevao zajedno s nama i pratio nas na onim prekrasnim velikim samostanskim orguljama koje su uvećavale onaj mistični doživljaj ove barokne crkve... Pravi je užitek*

Svoja osobna sjećanja istaknuo je i Bonaventura Duda, njegov učenik.¹⁷ Na CD-u pod nazivom *Hrvatska instrumentalna franjevačka glazba* u povodu 100. obljetnice Provincije sv. Ćirila i Metoda, sa sjedištem u Zagrebu, tiskano je više Kolbovih skladbi.¹⁸ HKUD *Vijenac* iz Požege odužio se Kolbu također jednim CD-om. On tiska CD pod nazivom *Pjesmu k' nebu dignimo*, gdje se nalaze dvije njegove mise za mješoviti zbor i 10 popijevki, također za mješoviti zbor, a br. 8 i 17 uz soliste.¹⁹ Prava je šteta što se u tom kontekstu nije realizirala ideja da se snime i Kolbove tamburaške skladbe, za koje mnogi autori i poznavatelji te vrste glazbe tvrde da su izvrsne.²⁰ Naime, u Virovitici je bio pripremljen materijal za CD, ali se, barem za sada, odustalo od tog projekta zbog materijalnih prilika.²¹ Prava šteta, jer bismo tako imali na jednom mjestu kompletiran i snimljen razni glazbeni materijal koji pokazuje čime se, uz ostalo, Kolb bavio.

Kamilo Kolb skladatelj je čije će skladbe trajno ostati kao baština hrvatskog naroda. U njima nema sladunjavosti i oskudne harmonizacije. One su sve male drame koje ostavljaju dubok trag, pogotovo kad ih se sluša. Zbog toga je trajnost djela tog skladatelja izvjesna. Hoće li se netko naći tko će i u Hrvatskoj enciklopediji, i u drugoj literaturi, ispraviti krivi pristup djelima Kamila Kolba ili će se i dalje ponavljati otrcana fraza: „Kolb napisao trinaest misa, nekoliko crkvenih popijevki i moteta i skladbe za tambure.“ Ili će netko, možda, pročitati naša nastojanja, tijekom deset i više godina, oko opusa tog skladatelja i potruditi se napisati točne podatke i ispravne sudove.

bio slušati ga kako svojim zvonkim baritonom ispunja prostor samostanske crkve, kao da se nalazi na pozornici. Ali nije se radilo samo o glasu i pjevanju. Trebalo ga je vidjeti kako se sav uživao, stopio s pjesmom, cijelo svoje biće unio u njezine melodije. Sjećam se posebno njegove jedne pjesme u čast Gospi koju je sam skladao i izvodio sa svom umjetničkom glasovnom tehnikom. I kad bi melodija došla do vrhunca, on bi kratko zastao, a i nama svima koji smo ga slušali i gledali zastajao bi dah od radosne napetosti da bi se potom njegov melodiozni glas spustio i blago završio uz tihu orguljsku pratnju. Tu sam pjesmu i kasnije čuo izvoditi po našim crkvama, ali nikada onako kako je to on kao autor i teksta i glazbe izvodio u brodskom samostanu. (46. – 48.).

¹⁷ B. Duda: ...Ja sam ga poznavao kao gimnazijalac u Varaždinu gdje je svećenikovao od 1935. do 1939. godine. Bio mi je vjeroučitelj i profesor glazbe. Ovdje moram biti osoban, svjedok. On je i kao čovjek i kao franjevac i kao svećenik i kao glazbenik ozračio moju najraniju mladost. Zarana mi je davao posebne satove uvoda u teoriju glazbe, čak i kompozicije. Iz njega sam proveo sate i sate za orguljama u našoj varaždinskoj crkvi, i mogu reći, upijao njegove divne, nezaboravne, bujne melodije, i njegovih fortissima i njegovih pianissima, i slušao njegove nezaboravne solo-pjesme u kojima je skladao drevne molitve Gospi i Gospodinu Isusu. Umio je s osobitom glazbenom izražajnošću dirnuti srca Isusovih i Marijinih pobožnika. Još mi danas odzvanja dušom i srcem njegova pjesma na Deželićeve riječi Ja vjerujem u Te, o vječni Vladaru kao i njegova Memorare – O spomeni se, preblaga Djevice Marijo na riječi sv. Bernarda. (Naš pokojni o. Kamilo Kolb u 110. obljetnici rođenja 1887. – 1997.).

¹⁸ Na tom dvostrukom CD-u, uz franjevačke glazbenike B. Majera, F. Pintarića i M. Grđana, najviše je skladbi otisnuto K. Kolba. Tu se nalaze skladbe za orgulje: *Fuga u C-duru*, *Preludij in D*, *Fuga u F-duru* i *Mjesečina*, zatim skladbe za glasovir: *Sedam Kristovih riječi na Križu*, *Sonatni stavak in F*, *Spomen list*, *Djetešce nam se rodilo*, *Svim na zemlji* i *Largo* za violončelo i glasovir. Uz CD je izašao i kratak životopis skladatelja koji je napisala dr. Marija Riman. Za Kolba tvrdi: Kolbovo glazbeno stvaralaštvo u najdubljjoj mjeri iskazuje kasnoromantičarske ideje, protkane izuzetnom duhovnošću. Kolb je jedan od najvećih hrvatskih skladatelja duhovne glazbe svog razdoblja. Po svojoj posebnosti njegovo se stvaralaštvo uključuje u opći slijed hrvatske glazbene baštine 20. stoljeća i u mnogome je premostnica između glazbe koju se naziva duhovnom, odnosno crkvenom, te one koju se naziva svjetovnom.

¹⁹ CD pod naslovom *Pjesmu k' nebu dignimo* donosi Misu „*Sanctae crucis*“ i *Staroslavensku misu* u čast Sv. Andrije Apostola, te popijevke: *Pjesmu k' nebu dignimo*, *Kraljice neba*, *raduj se*, *Ja se molim*, *Kraljici neba i zemlje*, *Bezgrješna djevice*, *K' Tebi oči podižemo*, *Pozdravljena riječ*, *O, Majko draga* i *Ko noć šutiš*.

²⁰ Poznavatelj tamburaške glazbe Julije Njikoš (i sam posjednik više autografa koje mu je poklonio i posvetio o. Kamilo) vrednuje njegove tamburaške skladbe te neke od njih i tiska Hrvatski sabor kulture u Zagrebu (1995. godine): *Simfonijetu u G-duru*, *Uspavaniku: Na majčinom krilu* i *Pjesme za glas i tamburaški orkestar: Sva je gora i Hrvatulja*. Tu Njikoš, uz iznošenje životnih podataka o autoru, vrednuje i Kolbove tamburaške skladbe: *Melodioznost Kolbove glazbe učinila je mnoge njegove skladbe vrlo popularnima. Svoje lijepe melodije, često bazirane na narodnim motivima, umio je Kolb zaodjenuti u veoma zanimljivo harmonijsko ruho, pa se svaka skladba odlikuje posebnom bujnošću. Njegova je intima nepresušno glazbeno vrelo, iz kojega teku uvijek nove i nove glazbene misli. Njih pretvara u opuse kojih je napisao preko tri stotine.* (U izdanju *Svečane uvertire* za tamburaški orkestar). Skladba *Svečana uvertira* bila je nagrađena prvom nagradom Hrvatskog tamburaškog saveza u Osijeku 1939. godine. Tiskana je kao glazbeni prilog *Hrvatske tamburice*, 1940. godine, br. 1. – 2.

²¹ U Virovitici je gosp. Nenad Koržinek pripremao Kolbove tamburaške skladbe. No do danas nije izašao CD s Kolbovim tamburaškim skladbama.

Pronađena Kolbova skladba *Doma nazaj* na tekst Dragutina Domjanića

U glazbenom arhivu Gradskog muzeja u Varaždinu pronašla se zagubljena Kolbova skladba *Doma nazaj*, za koju je tekst napisao Dragutin Domjanić. Orguljaš i muzikolog prof. Zdenko Kuščer sređuje glazbeni arhiv Gradskog muzeja u Varaždinu i naišao je na originalnu skladbu, Kolbov autograf koji je napisao u vrijeme boravka u Varaždinu 1935. – 1939. godine. U glazbenom arhivu nalaze se i druge Kolbove skladbe. Tako se nalazi Misa na čast sv. Andrije, koju je Kolb napisao na Trsatu 1913. godine, a posvetio je dr. Andriji Račkomu, trsatskom župniku. Ona je pisana na staroslavenskom jeziku i tiskana je u Zagrebu u nakladničkoj kući Kugli. Na njoj se nalazi Kolbova fotografija iz Prvog svjetskog rata.

Skladba *Doma nazaj* napisana je za mješoviti zbor u Des-duru. Ima 55 taktova.

Tekst popijevke glasi:

Po dolu i bregu
Po sipkome snegu,
Moj put je otpravil se sam,
Kam tak se on žuri
Vu zimi i buri
Kam sa se je otputil kam?
Glediju ga cmroki
I klanjci gliboki,
Kak da ga odvrćaju poč,
A bele bi čele
Zastavit ga štele,
Zamotat mu oči vu noć.
I put me moj vodi,
Kud nigdo ne hodi,
Al idem brez skrbi za njim,
Znam nebu on zašel,
Sigurno bu našel
Kam z boja ja dojt želim.
Kaj vodi on mene
Do verne mi žene,
Do dece pak pašći se tam?
Tam ni se zastavil,
Neg dale otpravil
Kam se zaputil,
Kam zaputil se kam?
Do drage starice
Kaj v suzah joj lice,
Kaj samo za mene živi.
Ja tam se zastavim.
Bogica se za me boji.

Doma našaj.

D. H. Domjanic.

U. Kormilo Koltb.

Allegro moderato.

Sop. 1. Po dolu i bregu po sipkome snegu, moj put je ot-pravil se

All. Po dolu i bregu po sipkome snegu, moj put je ot-pravil se

Ten. 1. Po dolu i bregu po sipkome snegu, moj put je ot-pravil se

2. moj put je ot-pravil, od-

sam, 3. Nam tak u on gori u ximi i bu-si

sam, 3. Nam tak u on gori, u ximi i bu-si

pravil u sam 3. Nam tak u on gori u ximi i bu-si

3. Nam

3. Nam sam se je od-pu-til nam? 3. Gl-

3. Nam sam se je od-pu-til nam? 3. Gl-

3. Nam sam se je od-pu-til, od-pu-til nam? 3. Gl-

sam se je od-pu-til Nam? Nam? Nam?

dizi ga emmori i Namiei ghi botii, Nam da ga od oracajin, of- oracajin puc. A

be-le bi ce-le za stavit ga ste-le, za motat, za motat mu

oci vu nre, za motat mu oci vu nre. y

Allucate

Andante

put me maj vode, And nigdo ne hodi, al jalem bre sholi ze
" " " " " "
put maj me vo - di bre sholi - bi ze

Tempo
Tijim za njim, nam me bu ou zaid, si - gurmo bu naid Nam
Tijim za njim, nam me bu ou zaid, si - gurmo bu naid Nam
Tijim za njim, nam me bu ou zaid, si - gurmo bu naid Nam

rall
zboja ja dojti ze - him, ja dojti ze - him, Nam
zboja ja dojti ze - him, ja dojti ze - him, Nam
zboja ja dojti, ja dojti ze - him, ze - him, Nam

Andante

zboja ja dojde zé him, zé him.
 zboja jis dojde zé him, zé him.
 zboja jis dojde zé him, zé him. Kaj vredi on mene
 zé him — do

do deca, quak quakci k tam? tam
 veme mi zeme;

mi se ze stari, neg da-let ot-ma vil
 m se ze stari vil neg da-let ot-ma vil. Nam

pp Karm re ra - pu - til,

pp Karm ae ra - pu - til,

f put mij ra - pu - til re Karm: Karm: put mij ra -

pp Karm re ra - pu - til

f Karm ae ra - pu -

f Karm ae ra - pu - til,

f Karm ae ra - pu - til

f pu - - til re Karm, Karm put mij ra - pu til re Karm?

f til

f Do drage stari ce Kij vnzal ji lice, Kij samo za mene ji -

f Do drage stari ce Kij vnzal ji lice, Kij samo za mene ji -

f Do drage stari ce Kij vnzal ji lice, Kij samo za mene ji -

f Kij ra - mo za mene ji -

vi. Fa tam se zaslavin, njoj pruzi se javim.

vi. Fa tam se zaslavin njoj pruzi se javim.

mene gi-vi. Fa tam se zaslavin njoj pruzi se javim.

tudoute *cuse*

Bo-gica se za me bo-ji, bo-ji. Bo-

Bo-gica se za me bo-ji, bo-ji. Bo-

Bo-gica se za me bo-ji, bo-ji. Bo-

gi-ca se za me bo-ji — za me bo-ji Bo-

gi-ca se za me bo-ji!

gi-ca se za me bo-ji!

gi-ca se za me bo-ji!

gi-ca se za me bo-ji!

Petar Kinderić

KAMILO KOLB - THE COMPOSER, TO HIS FORTIETH DEATH ANNIVERSARY

Summary

Kamilo Kolb, Franciscan, a composer, conductor and an organist. He was born in Okušani, on 31 July 1887 and died in Virovitica on 13 July, 1965.

From 1902 he was in his novitiate in the Franciscan monastery at Trsat (Rijeka). He entered the Franciscan order on 14 September 1903. He studied philosophy in Varaždin from 1903 when he started his musical work. He wrote his first composition and it was performed for the first time then. His first public work was published in 1907. He started his theology studies in Zagreb in 1906. He was ordained to the priesthood on 13 March 1910. He was active as a priest in monasteries at Trsat from 1911 till 1913 and then in wartime 1914 as a chaplain in regions from Bosnia and Herzegovina to Romania, Italy and Slovenia. He was preoccupied with music as well. He started to study systematically in Ljubljana in 1919 and continued his studies in Zagreb in 1921. Because of his priestly duties he didn't manage to finish his study. After the study he worked in monasteries of the Croatian Franciscan province Saints Cyril and Methodius: in Virovitica (1928), Iloč (1932), Varaždin (1935), Našice (1939) and during World War II he was in Osijek. Like many priests after the war he was sent to prison in Stara Gradiška where he served a five-year term. After the prison Kolb came to Karlovac, Slavonski Brod and Požega and he spent his last two years in Virovitica. There he died and was buried at the local cemetery.

Kolb was active, beside his vocation as a priest, as a composer, an organist, singer, conductor of a choir, musical critic, publicist, pedagogue. He was thorough and complete in all these fields. This paper deals with Kolb as a composer. He wrote over 1300 compositions of larger or minor musical opus. The compositions belong to vocal, instrumental and vocal-instrumental contents. His works have been more or less preserved in manuscript but more than hundred compositions have been published in various papers.

Kolb excelled honourably among the best Croatian ecclesiastic composers. The final opinion has been already made although his lost or misplaced compositions have still been being found, which only certifies the opinion.

Key words: Fr. Kamilo Kolb, composer, organist, singer, biography, ecclesiastical compositions.

